

КЛАСЪТ НА ПРИЛАГАТЕЛНИТЕ ИМЕНА В НОРМАТИВНАТА ГРАМАТИКА НА БЪЛГАРСКИЯ ЕЗИК – ФОРМАЛЕН ПОДХОД

РУСКА СТАНЧЕВА, МИЛЕН ТОМОВ

ИНСТИТУТ ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК „ПРОФ. ЛЮБОМИР АНДРЕЙЧИН“

ПРИ БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

rustancheva@gmail.com, tomovm@ibl.bas.bg

Докладът представя очертаването на класа на прилагателните имена в българския книжовен език в нормативната граматика от позициите на формалния подход. Този подход е базиран на стриктното разграничение между форма и семантика чрез прилагането на строги морфо-синтактични критерии. Описанието се съредоточава върху представянето на: класификационните белези за обособяване на класа; субкласовете прилагателни; функционалната парадигма на прилагателните; структурната им характеристика; омонимията на прилагателните с единици от други граматични класове. На дисусия се поставят редица въпроси, свързани с описанието на разглеждания клас.

Ключови думи: класове лексеми; прилагателно име; морфологични категории; синтактична характеристика; омонимия; граматика; български език

THE CLASS OF ADJECTIVES IN THE BULGARIAN NORMATIVE GRAMMAR – A FORMAL APPROACH

RUSKA STANCHEVA, MILEN TOMOV

INSTITUTE FOR BULGARIAN LANGUAGE, BULGARIAN ACADEMY OF SCIENCES

rustancheva@gmail.com, tomovm@ibl.bas.bg

The paper deals with the definition of the class of adjectives in Standard Bulgarian in the normative grammar that adopts a functional approach to linguistic description. This approach is based on the distinction between form and semantics through the application of strict morphosyntactic criteria. The description proposed is focused on the representation of: the classification features motivating this word class; the subclasses of adjectives; their functional paradigm and structural features; the homonymy between adjectives and linguistic items from other parts of speech. In addition, the authors offer a discussion on a number of questions related to the description of the class.

Keywords: lexeme classes; adjectives; morphological categories; syntactic features; homonymy; grammar; Bulgarian language

1. Въведение

Разработването на нормативна граматика на съвременния български книжовен език изисква на първи етап от работата подробно и внимателно системно описание на книжовноезиковата граматична система в съвре-

менното ѝ състояние. Това предполага наред с разкриването на системните характеристики на класовете лексеми да се опишат и граматичните иновации, които не са отразени в Академичната граматика (1982/83), но са кодифицирани в последвалите я академични правописни речници (от 2002 и 2012 г.). От друга страна, е необходим и преглед на редица случаи, които навремето не са намерили задоволително кодификаторско решение в Академичната граматика – било поради неустановености в книжовноезиковата употреба (узуса) или пък поради ограничеността на използвания изследователски подход. Постигането на набелязаната цел изисква на първо място цялата книжовна българска лексика да се класифицира, т.е. да се разпредели в граматични класове според общи категориални свойства (белези) на лексемите в българския език. По-нататък в рамките на отделните класове могат да се очертаят субкласове въз основа на по-специфични характеристики на групи лексеми от даден клас. На последна стъпка от описанието е необходимо лексемите да се обособят и във флективни типове, свойствени на всеки от изменяемите класове лексеми.

Поставяйки за разглеждане въпроса за описанието на граматичния клас на прилагателните имена, ще ограничим вниманието си върху следните основни характеристики на класа: а) очертаването на неговия обем; б) описание на функционалната парадигма на прилагателните; в) структурна характеристика на класа, и г) омонимия на прилагателни имена с лексеми от други граматични класове. В рамките на всяка от посочените характеристики се поставят на дискусия по-общи или частни въпроси на представянето на прилагателните в българския книжовен език. Няма да коментираме специално морфологичните категории и флективните типове (за критериите при отделянето на флективните типове при прилагателните вж. Томов/Томов 2018).

В началото е необходимо да направим и две важни терминологични уточнения. В нормативната граматика за основна единица на граматичното описание се възприема *лексемата*, разбирана като набор от словоформи (форми) за означаване на едно и също понятие. В съответствие със съвременните граматични описания традиционният термин *дума* в нормативната граматика се използва по-ограничено – единствено в смисъл на „графична дума“ (непрекъснатата редица от графични знаци между две шпации) – т.е. думата е неинтерпретирана граматично единица за разлика от лексемата. Отказваме се и от традиционния термин *части на речта*, подлаган все по-устойчиво на критика в езикознанието от средата на миналия век насетне (вж. Crystal 2003) и определян оттогава и в нашето езикознание като неточен и подвеждащ (вж. Балан/Balan 1940; ГСБКЕ/GSBKE 1982: 39; Москов/Moskov 1986: 37; Пашов/Pashov 1994: 54; Куцаров/Kutsarov 1997: 32; Куцаров/Kutsarov 2019: 36). В нормативната граматика използваме термина (*граматични*) *класове лексеми* в съответствие с принципа, издигнат в рамката на структурализма, че е необходимо граматичната класификация на лексиката да става по строго лингвистични критерии – мор-

фологични и синтактични (вж. Haspelmath 2000; Crystal 2003). Без да навлизаме в подробности, само мимоходом ще отбележим, че стремежът за прилагане на хомогенни формални критерии при разпределянето на лексемите в класове, приложими за езиците като цяло, дава резултат, доколкото се оказва, че както изменяемите, така и неизменяемите класове лексеми споделят общи морфо-синтактични черти в езиците като цяло (вж. Haspelmath 2000).

Като инструмент за описанието на класовете лексеми в нормативната граматика последователно се използва и терминът *омонимия* във връзка с разбирането за лексемата като набор от словоформи, конституиран от общи граматични, семантични и прагматични характеристики, от което следва, че при различия дори в един от елементите на парадигмата на две лексеми, които са с еднакъв (графичен) облик при основната си форма, е налице друг набор – и следователно омонимия на лексеми. Прилагането на инструмента на омонимията позволява доста по-прецизно категоризиране в редица случаи с обособяване на единици.

Стриктното придържане към морфо-синтактични (формални) критерии при обособяването на класовете лексеми поставя под въпрос съществуването на отделен клас *местоимения*. Това обуславя и разпределянето на лексемите, дефинирани като местоимения в традиционната семантично-граматични класификация, между останалите класове лексеми (изменяеми и неизменяеми). На прекатегоризация подлежат и подкласове (групи) лексеми, които по традиция се разполагат в рамките на класовете числителни имена и наречия.

В основата на граматичната класификацията на лексемите в българския език в нормативната граматика е положен морфологичният критерий, въз основа на който се обособяват две големи множества лексеми – изменяеми и неизменяеми. По-нататък в основата на подялбата на изменяемите лексеми е положен следващият морфологичен критерий – *изменя се по време*. Въз основа на него изменяемите лексеми се обособяват в две множества – *глаголи* (с формоизменение при морфологичната категория *време*) и *имена* (които не се изменят по време). По-нататъшното разпределение на изменяемите лексеми в рамките на имената става чрез последователното прилагане на още два критерия – *изменя се по число* и *изменя се по род*. Доколкото на всички класове от множеството на имената е свойствена морфологичната категория членуване, тя не се взема предвид при обособяването на именните класове. Формалните особености на тази категория обаче се описват при всеки именен клас и са делитбен критерий при обособяването на флективните типове при имената. Така от перспективата на една стриктно морфологична характеристика класът на прилагателните имена в българския книжовен език включва лексеми с формоизменение при морфологичните категории *род*, *число* и *членуване*.

Освен с формоизменение при тези категории незначителна част от прилагателните се характеризират и с т.нар. *звателни форми за мъжки*

род (напр. *драги ми господине*), чието наличие е критерий при обособяването на флективните типове в рамките на класа на прилагателните. Споделяме виждането, че силната ограниченост на такива форми на прилагателните в съвременния език предопределя изключването на категорията *апелативност* (*звателност/не-звателност*) като неприсъща на класа прилагателни (вж. Куцаров/Kutsarov 2019) (вж. по-нататък в т. 3).

Свойствена на прилагателните е и категорията *степен*. При описанието на формалните им особености и на флективните им типове обаче категорията *степен* не се отчита, тъй като тя е една от проявите на аналитизма на съвременния български език и наличието ѝ при едни и отсъствието ѝ при други прилагателни е обусловено от лексикалната семантика.

Съгласно приетия формален подход в нормативната граматика е необходимо да се представят и синтактичните характеристики на всеки клас лексеми като сбор от общи дистрибутивни особености. Така типична синтактична характеристика на граматичния клас прилагателни е, че всяко прилагателно може да се свързва като подчинен член със съществително име, т.е. да бъде в атрибутивна функция (докато в други функции (напр. приглаголна) могат да се появят само някои форми на отделни лексеми прилагателни (срв. Александрова/Aleksandrova 2022: 120)). Като главен член в именната група съществителното селектира формите за род и число на прилагателното, с което се свързва. Т.е. формите на прилагателните при категориите *число* и *род* в посочения случай са зависими, или още предопределени от рода на съществителното, както и от формите му за число. Затова родът и числото на прилагателното са *съгласувателни* категории.

Прилагането на двата критерия (морфологичен и синтактичен) и изключването на семантичния критерий при съотнасянето на лексемите в българския книжовен език към даден граматичен клас налага да бъдат направени някои уточнения във връзка с описанието на прилагателните имена в предходната Академична граматика (1982/83) като документ с нормативен характер, както и в други предишни и последващи граматични описания.

2. Обхват на лексикалния клас *прилагателни имена*

Както вече беше посочено, класът на прилагателните имена в българския език може да се очертае въз основа на две типични негови морфосинтактични характеристики. Това е свойственото на класа формоизменение при морфологичните категории *число*, *род* и *членуване*, както и общото им функционално (синтактично) свойство да бъдат подчинен (зависим) член в прости синтактични групи със съществително име. По-нататък вече въз основа на по-специфични формални особености в рамките на класа може да се обособят няколко подкласа прилагателни.

2.1. Прилагателни в собствен смисъл (същински прилагателни). Този подклас прилагателни споделят посочените характерни за класа особенос-

ти. Лексемите от този субклас са отворено множество. Такива са напр. *бял, силен, български, широк, миролюбив* и под.

2.2. Прилагателни местоимения. Обособяването на този подклас прилагателни следва направените в по-ранни граматични описания на българския език наблюдения, че редица местоимения споделят функционалните свойства на прилагателни (напр. у Богоров/Bogorov 1844; Калканджиев/Kalkandziev 1938; Андрейчин/Andreychin 1944; Куцаров/Kutsarov 2019: 40). Този подклас обхваща всички лексеми, отнасяни от традиционната граматика към онези видове местоимения, които се изменят по род и число. Тук спадат групи лексеми, причислявани в други описания според хетерогенни критерии (формални и семантични) към следните осем вида местоимения: а) показателни (*този, онзи, такъв, онакъв, инакъв*); б) притежателни (*мой, твой, негов, неин, наш, ваш, техен*); в) възвратни притежателни (*свой*); г) въпросителни (напр. *кой, какъв, чий; еди-кой (си), кой-годе, кой да е*); д) относителни (напр. *който, какъвто, чийто; който и да е*); е) неопределителни (*някой, някакъв, нечий*); ж) отрицателни (*никой, никакъв, ничий*), и з) обобщителни местоимения (*всеки, всякакъв, всичкият*).

Лексемите от този подклас прилагателни имена са затворено множество. Редица от тези единици са граматични омоними на съществителни местоимения (вж. по-долу в т. 6. *Омонимия*).

2.2.1. От формална гледна точка в подкласа на прилагателните местоимения могат да се обособят две групи – въз основа на признака *наличие на кратки форми* в парадигмата им. Както е добре известно, кратките форми са присъщи на ограничен брой лексеми, споделящи характеристиките на прилагателните имена в българския език: *мой, твой, негов, неин, наш, ваш, техен, свой*. Тези форми са съответно: **ми** при *мой*; **ти** при *твой*; **му** при *негов*; **й** при *неин*; **ни** при *наш*; **ви** при *ваш*; **им** при *техен*; **си** при *свой*. Всяка кратка форма от парадигмата на съответната лексема е дистрибутивен еквивалент на всичките ѝ пълни форми.

2.2.2. Между пълните форми и кратката форма на всяко от посочените местоименни прилагателни е необходимо да се открият словоредни, акцентни и контекстови разлики.

2.2.2.1. Най-контрастната разлика между пълните и кратките форми е словоредна. Тя е, че кратките форми не могат да са в инициална (начална) позиция в изречението, срв. напр.: *Нашият народ е трудолюбив* и **Ни народ е трудолюбив*.

2.2.2.2. За разлика от пълните форми *мой, твой, негов* и т.н. кратките форми *ми, ти, му, й* и т.н. нямат собствено ударение в немаркирани стилистично употреби, срв. напр. *Съпругът Ви чака отвън, госпожо* (неутрално) и *Съпругът Ви, а не съпругът ми е подведен под отговорност!* (стилистично маркирано).

2.2.2.3. За разлика от пълните форми кратките форми не могат контекстово да се употребяват самостоятелно, срв. напр. *Моите очи са сини за*

разлика от неговите, *Моите очи са сини за разлика от очите му* и **Моите очи са сини за разлика от му*.

2.3. Прилагателни числителни. Обособяването и на този подклас прилагателни следва по-рано направените наблюдения в редица граматични описания на българския език. Още П. Калканджиев в своята граматика (1938) посочва, че същински числителни са само бройните, а по-късно през годините Ю. Маслов (Маслов/Maslov 1981: 297), М. Москов (Москов/Moskov 1986: 40), В. Малджиева (Малджиева/Maldzieva 2009: 77) споделят същото гледище. В този подклас в нормативната граматика се обособяват лексеми, които традиционната граматика определя според семантични критерии като *числителни редни*. От формално гледище обаче лексемите от типа на *първи, втори, трети* и под. споделят изцяло характерното за прилагателните имена формоизменение по число, род и членуване, което е достатъчно формално основание за присъединяването им към този клас лексеми. Обособяването им тук в отделен подклас е най-вече предвид на изтъкването на връзката с традицията, доколкото формоизменението на прилагателните числителни е идентично с формоизменението на всички същински прилагателни с окончание *-и* в м.р., ед.ч. (от типа на *български*).

2.4. Глаголни прилагателни. Терминът *глаголни прилагателни* е използван още в граматиката на Д. Попов (Попов/Popov 1941), а по-сетне и от М. Москов (Москов/Moskov 1986: 47). В редица изследвания се говори и за „глаголно-именни форми“ (вж. ГСБКЕ/GSBKE 1983: 373; Пашов/Pashov 1994: 175; СБЕ/SBE 1998: 346; Гугуланова/Gugulanova 2005: 18; Ницолова/Nitsolova 2008: 429). Към този подклас на прилагателните в нормативната граматика отнасяме лексемите, които са образувани от глаголи с помощта на суфикси *-щ, -л, -н/-т, -м*. Морфологичните и синтактичните особености на такива девербативи дават основание за използването на термина *глаголни прилагателни*. Най-съществените особености на този подклас прилагателни са следните.

2.4.1. Подобно на останалите прилагателни имена, разглежданите отглаголни производни се изменят по род, число и членуване (напр. *приетия(т) закон, прието(то) решение; приета(та) рамка, приети(те) студенти*).

2.4.2. Глаголните прилагателни могат да се свързват като подчинен член със съществителни имена в съгласувана група (напр. *носеща(та) стена; кацналия(т) самолет, взето(то) решение; направена(та) промяна; сгъваема(та) врата*).

2.4.3. Съществена особеност на лексемите прилагателни, образувани от глаголи със суфикси *-щ, -л, е, че* – подобно на глаголите – могат да бъдат главен член в несъгласувани групи със съществителни имена (*чакащи реда си хора; открил призванието си човек*).

2.4.4. Терминът *причастия* в нормативната граматика се използва за означаване на словоформите в състава на глаголната парадигма, образувани с форманти *-л, -н/-т*, които могат да функционират само в състава на

глаголното сказуемо и са винаги нечленувани (напр. *Самолетът е кацнал; Решението беше взето; Промяната е направена; Той често ходел там; Не бих направил това.*). За посочените глаголни словоформи запазваме традиционните термини *минало свършено деятелно причастие*, *минало несвършено деятелно причастие* и *минало страдателно причастие*.

2.5. Неизменяеми прилагателни. Според езиковедите, които признават наличието на подклас неизменяеми прилагателни в българския език, такива лексеми са единствено от чужд произход (от езици, в които прилагателните нямат флексия) и се класифицират като прилагателни само въз основа синтактичните им свойства (вж. ГСБКЕ/GSBKE 1982: 169 – 170; Ницолова/Nitsolova 2008: 119; Малджиева/Maldzieva 2009: 73; Куцаров/Kutsarov 2019: 40). Към тях се отнасят обикновено турцизми от типа на *инат, късметлия, пешкин, сербез, серт*, както и все повече западноевропейски като *бордо, джаз, денс, електрик, екстра, ларж, макси, мини, поп, рококо, секси, сопе, супер* и пр. Р. Ницолова посочва, че: „Когато някои от тези прилагателни се съчетаят с определителен член [...], те се превръщат в съществителни, напр. *инатът, късметлията* и др.“ (Ницолова/Nitsolova 2008: 119), като по този начин сигнализира омонимията между такива неизменяеми прилагателни с основната форма на съответните им съществителни.

Основанията такива лексеми да се третираат като прилагателни, са две техни синтактични свойства: а) да се съчетават със съществително в атрибутивна функция, и б) да са предпоставени спрямо поясняваното от тях съществително (напр. *супер храни, ларж човек, интернет връзка, ретро музика* и т.н.). Така по силата на синтактичния критерий към класа на прилагателните могат да се причисляват лексеми в атрибутивна функция, които се употребяват винаги нечленувани и нехарактеризирани по род и число. Ако следваме разбирането на Р. Ницолова обаче, би трябвало субкласът на неизменяемите прилагателни да се разшири неимоверно. Очевидно е, че е необходимо да се въведат допълнителни критерии освен посочените по-горе, за да се очертае максимално прецизно субкласът на неизменяемите прилагателни или да се отхвърли съществуването на такъв субклас.

Съществуването на този подклас и определянето на обхвата му подлежи на дискусия. В нашето езикознание описанието на формациите от типа на *аутдор екипировка, аутлет колекция, инфинити басейн, коронавирус инфекция, паркинг скоба, стендбай споразумение, стрес тест, уикенд винетка* и под. е обект на засилен интерес от последните две десетилетия предвид на активния процес на интернационализация на лексиката.

Мненията на изследователите се поделят на две. Редица автори приемат, че в случаите, описани с примерите по-горе, става въпрос за сложни думи (вж. Аврамова/Avramova 2003, 2008: 552; Аврамова, Осенова/Avramova, Osenova 2003; Балтова/Baltova 2012; Димитрова/Dimitrova 2018; Зидарова/Zidarova 2019). Тук следва да се отнесе и квалификацията на обсъжданите формации в *Официалния правописен речник* (ОПР/OPR 2012:

52), която като цяло изглежда категорична, макар да се нуждае от прецизиране. Формациите от типа *бизнес среща* се определят като сложни съществителни с предпоставена подчинена основа. Правописът им обаче зависи от това дали и двете съставки са „самостоятелни думи в езика“. В зависимост от това се кодифицира или задължително слятото им писане (напр. *бизнесмен*), или допускане на дублетност – със слято и разделно писане (напр. *бизнесдама* и *бизнес дама*). Наред с това в частта за разделно писане се уговаря правописът на „наименования с подчинени съставки от чужд произход, наложили се като самостоятелни думи“ (ОПР/OPR 2012: 63).

Както обаче посочват в свое изследване Д. Благоева и С. Колковска (Благоева, Колковска/Blagoeva, Kolkovska 2021: 38), сред езиковедите преобладава мнението, че формациите от типа *бинго зала* са синтактични конструкции, а не композитуми.

При това според нас дискуссионен все пак остава въпросът за съотнесеността към граматичен клас на първия компонент на такива конструкции. Някои изследователи го отнасят към неизменяемите прилагателни (Вачков, Вачкова/Vachkov, Vachkova 2004; Niševa 2014: 54). Повечето обаче застъпват мнението, че първият компонент в такива конструкции следва да се съотнася с класа на съществителните имена (Руневска/Runevska 2008: 142; Мосъп/Mossop 2013: 74; Кирова/Kirova 2014; Кирова/Kirova 2017: 65; Буров/Burov 2015: 17; Буров/Burov 2021; Сумрова/Sumrova 2018; Vakareliyska 2019: 257; Тодорова/Todorova 2020; Благоева, Колковска/Blagoeva, Kolkovska 2021: 38; Коева/Koeva 2021: 261).

Както посочва Ст. Буров, в разглежданите случаи става въпрос за налагане на „германски модел“ „в начина на оформление на атрибутивните словосъчетания“ (Буров/Burov 2021: 30). Според него в конструкциите от типа *бизнес климат* „първото, подчиненото съществително остава неизменяемо – не се изменя по число и не се членува“ и „носи характеристиките на неизменяемо прилагателно“ (Буров/Burov, Пак там/Ibid.).

Придържайки се към възгледа, че първият компонент на такива формации е съществително име, Св. Коева прави наблюдението, че такива конструкции са „нееднороден клас“ и следва да бъдат разпределени в три групи: а) сложни думи; б) съставни лексикални единици и в) синтактични съчетания (Коева/Коева 2021: 259), като по-нататък предлага два теста (синтактичен и семантичен) за непротиворечиво разграничаване на съставните лексикални единици от свободните синтактични съчетания (Коева/Коева 2021: 262–264).

Без да взимаме категорична позиция в момента кои от посочените формации са композитуми, съставни лексикални единици или синтактични съчетания (с първи елемент неизменяемо прилагателно/съществително), ще се ограничим да отбележим, че това е посоката, която е необходимо да се следва, за да намери адекватно решение въпросът с категоризацията на разглежданите формации.

Във връзка с обсъждането на въпроса за подкласа неизменяеми прилагателни в българския език смятаме, че е наложително прилагането на допълнителни синтактични тестове за установяването най-напред на наличието, а след това евентуално и на обхвата му. Засега ще се ограничим с наблюдението, че като неизменяеми прилагателни могат да се квалифицират неизменяемите лексеми във функция на качествени модификатори на съществителни, при които е налице възможност: а) за словоредно разместване на подчинения и главния компонент (напр. *бордо пуловер* и *цвят бордо*; *каре деколте* и *шлифер каре*) или б) за съчетаване на такава лексема с наречието *много**, доколкото всяко качествено прилагателно в българския език може да се съчетае с него (срв. напр. *много голям* и *много ларж*; *много голям* и *много секси*).

3. Състав на функционалната парадигма на прилагателните имена

Под функционална парадигма в нормативната граматика се разбира максималният набор от членове на парадигмата, свойствен за даден граматичен клас. Този набор включва всички възможни граматични значения при всички граматични категории, присъщи за лексемите от този клас. При определянето на състава на функционалната парадигмата на така очертавания клас на прилагателните следва да се има предвид, че редица прилагателни местоимения – както вече беше посочено – се характеризират и с кратки форми (напр. *ми*, *ти*, *му* и т.н.). Това изисква в състава на парадигмата им да се предвиди и наличието на такива форми. В началото беше отбелязано също, че за някои от прилагателните е характерна и звателната форма за мъжки род, която също би могла да бъде елемент от парадигмата им, като този въпрос също остава дискуссионен поради ограничеността на такива форми.

При това положение съставът на парадигмата на прилагателните в българския книжовен език може да се определя не само въз основа на стойностите на граматичните категории *число*, *род*, *членуване*, но и на наличие на кратки форми, а така също и на звателни форми. Така функционалната парадигма на този клас лексеми в българския книжовен език е набор от следните 10 словоформи (позиции):

Форма за ед.ч., м.р., нечленувана (напр. *добър*, *нов*, *истински*, *мой*)

Форма за ед.ч., м.р., членувана (напр. *добрия(т)*, *новия(т)*, *истинския(т)*, *моя(т)*)

Форма за ед.ч., ж.р., нечленувана (напр. *добра*, *нова*, *истинска*, *моя*)

Форма за ед.ч., ж.р., членувана (напр. *добрата*, *новата*, *истинската*, *моята*)

Форма за ед.ч., ср.р., нечленувана (напр. *добро*, *ново*, *истинско*, *мое*)

Форма за ед.ч., ср.р., членувана (напр. *доброто*, *новото*, *истинското*, *моето*)

Форма за мн.ч., нечленувана (напр. *добри*, *нови*, *истински*, *мои*)

Форма за мн.ч., членувана (напр. *добрите*, *новите*, *истинските*, *моите*)

Кратки форми при прилагателните местоимения (напр. *часовникът ми*, *времето ти*, *животът ни*).

(Звателна форма за м.р. ед.ч. (напр. *любими приятелю, всемогъщи Боже, любезни читателю*)

4. Структурна характеристика на прилагателните имена

За прилагателните имена в българския книжовен език е типична следната формална структура:

Словообразователна основа – окончание – (член)

Окончанието е изразител на граматичните категории *род* и *число*, а членната морфема (постфикс) – на категорията *членуване* (напр. *честен* ∅, *честн-о-то*; *твой* ∅, *тво-и-те*; *българск-и*, *българск-а-та*, *първ-и-я(т)*, *първ-и-те*).

4.1. Според морфемния състав на словообразователната основа прилагателните имена се разпределят в две големи групи – непроизводни и производни прилагателни.

4.1.1. Словообразователната основа на непроизводните прилагателни включва само **корен** (напр. *бял, горд, прост, сух, гол; кой, му, си, им*).

4.1.2. Словообразователната основа на производните прилагателни включва **корен** и **афикси** (префикси и суфикси) (напр. *без-вкус-ен, призем-ен, под-вод-ен, анти-корупционен, не-чий; блат-ист, пловдив-ск-и, зъб-ат, щаст-лив, орех-ов*).

4.1.3. От гледна точка на съвременното състояние на езика според нас няма основание да се говори за „проста или неразширена“ и „разширена“ (със суфикс *-и*) основна форма на прилагателните (вж. ГСБКЕ/GSBKE 1982: 162–163), тъй като от гледище на синхронията *-и* (напр. в *мъжк-и, вълч-и* и под.) функционира като окончание за м.р. ед.ч. (вж. Малджиева/Maldzieva 2009: 72) и е носител на категориална информация за род и число. За суфикс (формант) *-и* може да се приеме единствено от историческата перспектива на езика само в петрифицирани форми, запазени днес в собствени имена (*Бели Искър, но бял; Черни Осъм, но черен; Голи връх, но гол; Нови хан, но нов; Топли дол но топъл* и под.).

4.1.4. Подклас на производните прилагателни са сложните прилагателни имена. Във формалната им структура най-често се съдържат два (рядко три) корена (напр. *двукрил, бледолик, разностранен, министърпредседателски, диагностично-консултативен, радио-телевизионен, песъкливоглинестопочвен*).

4.2. Основна форма и изходна точка за формалното описание на прилагателните имена в българския книжовен език е нечленуваната и незвателната им форма за мъжки род ед.ч.

4.3. Характерно за структурата на някои местоименни прилагателни е, че категориалната информация за *род* и *число* е разположена на необичайна за изменяемите класове единици позиция в лексемата. Така граматичната информация може:

а) да не е в абсолютния край на лексемата, който е позиция, запазена за окончанието, а вътре в основата ѝ, както е при формите на *който, чийто*,

какъвто, този (тоя), онзи (оня) (напр. *който* (м.р. ед.ч.) – *която* (ж.р. ед.ч.) – *което* (ср.р. ед.ч.) – *които* (мн.ч.);

б) да е и вътре в основата, и в абсолютния край на лексемата, както е при формите на *такъв*, *онакъв*, напр. *такъв* (м.р. ед.ч.) – *такава* (ж.р. ед.ч.) – *такова* (ср.р. ед.ч.) – *такива* (мн.ч.).

4.4. От структурна гледна точка в класа на прилагателните имена се разграничават още и прости и съставни лексикални единици. Те са съставени от две или повече графични думи и имат дистрибуция, идентична с тази на прилагателните, които са прости лексикални единици.

4.4.1. Към съставните прилагателни следва да се отнесат няколко прилагателни местоимения с компонент *да е* – *кой да е*, *какъв да е*, *който и да е*.

5. Синтактична характеристика на класа прилагателни имена

5.1. Прилагането на синтактичния критерий при очертаването на класа на прилагателните имена се състои в идентифицирането на най-общите, споделяни от всички прилагателни имена характеристики, които могат да се приемат за дефиниращи – такава дистинктивна характеристика е именно синтактичната позиция, която е последователно заемана от съответните форми на прилагателните имена. Както вече бе посочено в началото, типична за прилагателните имена в българския книжовен език е синтактичната им функция на *подчинен (зависим) член* в именната група със съществително име (срв. Пенчев/Penchev 1984: 11). Основна характеристика на прилагателните в тази функция е, че формите им като цяло са акомодирани при категориите *род* и *число* от главния член съществително име. Т.е. числото и родът на прилагателното *се съгласуват* с числото и рода на съществителното в групата (напр. *любим приятел* (м.р. ед.ч.), *стара къща* (ж.р. ед.ч.); *трето място* (ср.р. ед.ч.); *едни хора* (мн.ч.).

5.2. За групите от подчинен член прилагателно и главен член съществително в българския книжовен език е обичаен словоредът *прилагателно + съществително* (напр. *роден град*, *първи сняг*, *такъв случай*, *коя улица*, *една мечта*, *викащи хора*). Обратният словоред е стилистично маркиран (напр. *гора зелена*, *глупостта човешка*, *част пета*) или е характерен за терминосферата (*позиция осма*, *барабан щампован*).

5.3. При членуване в именната група с подчинен член прилагателно и главен член съществително членуван е винаги предпоставеният член на групата (срв. напр. *моята съдба* и *съдбата моя* срв. с **моя съдбата* и **съдба моята*). Възможно е членуване и на двете форми в именната група при маркиран словоред (напр. *съдбата моята*).

5.4. Глаголните прилагателни могат да бъдат и главен член на прости синтактични групи (със съществително, с наречие, с предлог и съюз). В тази си синтактична функция такива прилагателни запазват синтактичните характеристики на глагола, от който са произведени (напр. *играещите ръченица*, *приелите условията*, *държащ се неприлично*, *влезлите в...*, *устремениите към...*, *забравилите*, че).

5.4.1. При свързването си със съществителни местоимения глаголните прилагателни като главен член в именната група изискват от съществителните местоимения форми, които винаги са различни от основните (т.е. т.нар. *го-* или *му-* форми – напр. *следящ го, привличащ ги, вярващ му, отстъпиха им* и под.) (Стоилова/Stoilova 2021).

6. Омонимия на лексеми прилагателни с единици от други класове лексеми

В контекста на приетите формални критерии за очертаването на класа прилагателни имена разбирането за омонимията като наличие на разлика в набора от словоформи на двойки (и по-рядко тройки) лексикални единици води до постулирането на омонимия на единици от класа на прилагателните с единици от други граматични класове.

6.1. Три групи същински прилагателни имат словоформи, омонимни с лексеми от класа на *наречията*.

а) Нечленуваните форми за м.р. ед.ч. на прилагателните на *-ски* (срв. напр. *приятелски разговор* (прил.) и *приятелски настроен, държи се приятелски* (наречие).

б) Нечленуваните форми за ср.р. ед.ч. на прилагателните на *-о* (срв. напр. *ясно правило* (прил.) и *говори ясно* (наречие), *в мирно време* (прил.) и *Стой мирно!* (наречие).

в) Неизменяемите прилагателни от типа на *екстра, секси, супер* и под. Омонимните на неизменяемите прилагателни наречия се съчетават с глаголи (срв. напр. *Прекарахме си екстра* и *Този продукт е с екстра качество*).

6.2. Някои групи прилагателни имат омонимни форми с лексеми от класа на *съществителните*. Към тях се отнасят:

а) Лексемите *кой₂* (*коя, кое, кои*), *който₂* (*която, което, които*), *някой₂* (*някоя, някое, някои*), *никой₂* (*никоя, никое, никои*), *всеки₂* (*всяка, всяко, всички*), както и *този₂* (*тази, това, тези*) – те притежават формалните белези на прилагателните – изменят се по число и по род, имат атрибутивна употреба при съществително име.

Основанията да се разграничават омонимни двойки лексеми в този случай са следните. Като прилагателни тези лексеми се изменят по род и имат атрибутивна употреба (напр. *Кой кандидат одобрявате?*, *Коя страна е най-богата?*), докато омонимните им лексеми съществителни не се изменят по род и имат самостоятелна употреба (срв. напр. *Кой е твоят фаворит?*, *Кои са тук?*). Типична отлика на *к*-лексемите съществителни е, че парадигмата им се характеризира с т.нар. *кого-*форми за допълнение (срв. напр. *Кой разчита на теб?* и *На кого разчитааш ти?*).

б) Кратките форми на местоименните прилагателни *ми, ти, му, ѝ, ни, ви, им, си* са омонимни на кратките форми на съществителните местоимения. Съществителните местоимения *ми, ти, му, ѝ, ни, ви, им, си* се свързват глаголи, докато омонимните им форми на прилагателните местоимения се свързват със съществителни (срв. напр. *показа ми₁* (същ.) и *детето ми₂* (прил.), *помогна му₁* (същ.) и *брат му₂* (прил.).

в) Неизменяемите прилагателни от типа на *екстра*, *инат*, *каре* и под. имат омонимни съществителни, които се характеризират с това, че имат формоизменение при категорията членуване (срв. напр. членуваните форми на *каре* – *каreto* (същ.), а някои от тях – и при категорията число (напр. *екстра* – *екстри* – *екстрите* (същ.).

6.2.1. Редица съществителни са образувани от прилагателни чрез субстантивация. Срв. напр. *тъмното място* (прил.) и *в тъмното* (същ.), *минало време* (прил.) и *в миналото* (същ.), *синьо небе* (прил.) и *оцветен в синьо* (същ.).

6.3. Глаголните прилагателни с наставки *-л* и *-н/-т* имат омонимни словоформи с две причастия от глаголната парадигма: *минало свършено деятелно* и *минало страдателно причастие*. Като елементи от глаголната парадигма тези словоформи функционират винаги в състава на глаголното сказуемо, винаги са нечленувани и нямат атрибутивна употреба (срв. напр. *детето се беше **разплакало*** (форма на глагола *разплача се*) и *разплакалото се дете* (прил.).

6.4. Нечленувани словоформи за ср.р. на прилагателните могат да са омоними и на лексеми от класа на междуметията (напр. *мирно!*, *достатъчно!* и под.). Като междуметия те могат да се употребяват самостоятелно (т.е. да образуват т.нар. структурно неразчленени изречения и сами да конституират независими от друг глаголен контекст изказвания), а като прилагателни имат само приименна употреба (срв. *мирно съжителство*, *достатъчно количество* (прил.).

6.5. Прилагателното *един₁* (като синоним на *някакъв*) се характеризира със свойствената на класа прилагателни именна парадигма. То има всички форми за род и число (членувани и нечленувани). Словоформи на прилагателното *един* са омонимни на словоформи на лексемите *един*, *една*, *едно* от класа на числителните, чиято парадигма е двучленна и включва само нечленувани и членувани форми (срв. *Написа ми даже две, а не една оценка* (числит.); *Жена една те търси* (прил.).

6.6. Налице е омонимия и вътре в рамките на класа прилагателни имена.

а) Нечленуваните форми за м. род ед.ч. с окончание *-и* са омонимни на нечленуваните форми за мн. число: *български език*, *български приказки*; *десети клас*, *десети класове*.

б) Омонимни на нечленуваните форми на прилагателни в мн.ч. са звателните форми на някои прилагателни: *скъпи приятелю!* и *скъпи предмети*.

в) Омонимни в основната си форма са редица прилагателни с наставка *-ен* като *рибен*, *консервен*, *кожен*, *житен*, *чаен* и под., срв.: *рибен₁* – *рибна* (*индустрия*) и *рибен₂* – *рибена* (*чорба*); *консервен₁*: *консервна* (*промишленост*) и *консервен₂* – *консервена* (*кутия*). При някои от тях протича процес на функционално изравняване, което води до дублетност.

6.7. Словоформи на прилагателното *един₁* (като синоним на *някакъв*) биха могли да се разглеждат с известни уговорки като омонимни на сло-

воформи на лексемата *един*₂ като граматикализиращ се изразител на неопределеност (вж. по-подробно у Алексова/Aleksova 2019). Във функция на такъв изразител парадигмата на *един*₂ се състои само от нечленувани форми: *един – една – едно – едни*).

Обобщение

За разлика от традиционния подход на граматично описание, прилагащ едновременно критерии от различни езикови равнища, подходът при съставяне на нормативна граматика на българския език представлява описание на инвентара от граматични форми, напълно независимо от семантиката. Може да се обобщи, че системното прилагане на формални критерии за обособяване на класовете единици от инвентара на българския книжовен език води до разширяване на обема на понятието *прилагателни имена* в подготвяната нормативна граматика на българския език. Това е следствие най-вече от приобщаването към този клас на групи лексеми, традиционно определяни като местоимения, числителни и причастия. Като начален етап от разработването на нормативна граматика на българския книжовен език такъв тип формално описание предоставя надеждна основа за последващо изчерпателно представяне на синтактичните структури в български и за идентифицирането на нормативни проблеми в областта на граматичните норми.

БЕЛЕЖКА / NOTE

* Необходимо е да поясним, че – за разлика от прилагателните – съществителните се съчетават не с наречието *много*, а с числителното *много*, което има членувана форма *многого* (срв. напр. *много деца – многого деца*).

ЛИТЕРАТУРА

- Аврамова 2003: Аврамова, Цв. Словообразователни тенденции при съществителните имена в българския и чешкия език в края на XX век. София, Херон прес.
- Аврамова 2008: Аврамова, Цв. За новите „неизменяеми“ прилагателни в чешкия и българския език. – *Научни трудове на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“*, XLVI, 1, с. 543–557.
- Аврамова, Осенова 2003: Аврамова, Цв., П. Осенова. Отново по въпроса за границата между сложна дума и словосъчетание (през призмата на най-новата българска лексика). – *Български език*, № 1, с. 68–75.
- Александрова 2022: Александрова, Т. Прости синтактични групи с главен член глагол и подчинен член прилагателно име в българския език (V → A). – *Български език*, № 1, с. 112–134. <https://www.balgarskiezik.eu/1-2022/0_8_TANYA%20AEKSANDROVA_str_112-134_BG.pdf>.
- Алексова 2019: Алексова, Кр. За процеса на граматикализация на *един* в полето на неопределеността. – *Известия на Института за български език*. Т. XXXII, с. 160–199. <<https://ibl.bas.bg/izvestiya/wp-content/uploads/2019/11/IZVESTIA-IBE-XXXII-160-199-Aleksova-1.pdf>> [30.09.2022].

- Балан 1940: *Балан, А. Теодоров*. Нова българска граматика. София, Издателство „Т. Ф. Чипевъ“.
- Балтова 2012: *Балтова, Ю.* За езиковата интерпретация и правописа на някои неологизми в българския език. – В: *Магията на думите. Езиковедски изследвания в чест на проф. д.ф.н. Лилия Крумова-Цветкова*. София, АИ „Проф. М. Дринов“, с. 221–229.
- Благоева, Колковска 2021: *Благоева, Д., С. Колковска*. Проблеми на лексикографското описание на неологизмите от типа *бизнесцентър/бизнес център* в българския език. – *Български език*, № 2, с. 36–53.
- Богоров 1844 (1986): *Богоров, Ив.* Първичка българска граматика (фототипно изд.). София, „Наука и изкуство“, 1986. – 130 + XVIII стр. + XII стр.
- Буров 2015: *Буров, Ст.* Тенденции и промени в съвременната българска граматика. – *Български език*, № 3, с. 7–24.
- Буров 2021: *Буров, Ст.* Безпредложие. – В: Коева, Св., Стаменов, М. (съст.). *Доклади от Международната годишна конференция на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“* (София, 2021). Том 1. София, Издателство на Българската академия на науките „Проф. Марин Дринов“, с. 26–38.
- Вачков, Вачкова 1999–2000: *Вачков, В., К. Вачкова*. Европрилагателни: възникване, строеж, правопис. – *Български език*, № 4–5, с. 157–161.
- ГСБКЕ 1983: Граматика на съвременния български книжовен език. Т. 2. Морфология. София, Издателство на Българската академия на науките.
- Гугуланова 2005: *Гугуланова, Ив.* Българските причастия и деепричастия в славянски контекст. София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.
- Димитрова 2018: *Димитрова, М.* За новите „аналитични прилагателни“ в българския и чешкия език. – *Филологически форум*, № 1(7), с. 55–62.
- Зидарова 2019: *Зидарова, В.* Динамика и иновации в лексикалната система на българския език. Пловдив, Коала прес.
- Кирова 2012: *Кирова, Л.* За един модел на сложна номинация, проникнал с турски заемки, и неговото развитие в съвременния български език. – *Liter Net*, 03.05.2012, № 5 (150) <<https://litenet.bg/publish3/|kirova|turski-izafeti.htm>> [30.08.2022].
- Кирова 2017: *Кирова, Л.* За иновационната конструкция [N1N2] и връзката ѝ с начина на писане – слято, полуслято, разделно. – *Език и литература*, № 3–4, с. 55–74.
- Ковачева 2006: *Ковачева, М.* За повишената активност на образувания от типа *ФБР агент* и *фешън творение* от гледна точка на езиковия контакт. – В: *Националният език в условията на чужди влияния и глобализация*. София, Съюз на учените в България, с. 84–92.
- Коева 2021: *Коева, Св.* Със или без предлози: кое е вярното. – *Български език*, Приложение 2021, с. 257–275. <<https://www.balgarskiezik.eu/p-2021.html>>. doi: 10.47810/BL.68.21.PR.17.
- Куцаров 1997: *Куцаров, Ив.* Лекции по българска морфология. Пловдив, Пловдивско университетско издателство „Паисий Хилендарски“.

- Куцаров 2007: *Куцаров, Ив.* Теоретична граматика на българския език. Морфология, Пловдив, Университетско издателство „Паисий Хилендарски“.
- Куцаров 2019: *Куцаров, К.* Българските лексемни класове и учението за частите на речта. Автореферат на дисертационен труд за присъждане на научната степен „доктор на науките“. Пловдив.
- Малджиева 2009: *Малджиева, В.* Български език. – В: *Јужнословенски језици: граматичке структуре и функције*. Предраг Пипер (ред.). Београд, с. 19–135.
- Малджиева 2018: *Малджиева, В.* Принципи на формалното описание на българските изменяеми лексеми като компонент на нормативната граматика. – *Slavia Meridionalis*, 18. <<https://ispan.waw.pl/journals/index.php/sm/article/view/sm.1696>>.
- Маслов 1981: *Маслов, Ю.* Грамматика болгарского языка. Москва, „Высшая школа“.
- Москов 1986: *Москов, М.* Проблемът за частите на речта. – *Български език и литература*, № 2, с. 37–48.
- Мосъп 2013: *Мосъп, Д.* Лексикален и семантичен трансфер от английски на български. Дисертация. София.
- Ницолова 2008: *Ницолова, Р.* Българска граматика. Морфология. София, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 524 стр.
- Пашов 1994: *Пашов, П.* Практическа българска граматика. Второ допълнено издание. София, Издателство „Просвета“.
- Пенчев 1984: *Пенчев, Й.* Строеж на българското изречение. София, Наука и изкуство.
- Попов 1941: *Попов, Д.* Българска граматика. София, „Хр. Г. Данов“.
- Руневска 2008: *Руневска, Е.* Наблюдения върху някои креолизационни процеси в съвременната българска реч. – В: *Пета научна конференция „Езикът – феномен без граници“*. Варна, Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“, с. 140–144.
- СБЕ 1998: *Бояджиев, Т., И. Куцаров, Й. Пенчев.* Съвременен български език. София. „Петър Берон“.
- Станчева и др. 2017: *Станчева, Р., М. Томов, Н. Паскалев, И. Кунева, Л. Микова.* Формално описание на инвентара от граматични средства в българския език (като етап от разработването на нормативна граматика) – В: *Доклади от Международната юбилейна конференция на Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“* (София, 15–16 май 2017 г.). Част втора. София. <http://ibl.bas.bg/Proceedings_IBL_Conference_2017_Volume_II.pdf>.
- Стоилова 2022: *Стоилова, И.* Прости синтактични групи с главен член прилагателно име и подчинен член съществително име. – *Български език*, № 1, с. 71–87. <https://www.balgarskiezik.eu/1-2022/0_5_ILIANA%20STOILOVA_str_71-87_BG.pdf>.
- Сумрова 2018: *Сумрова, В.* Новите феминални названия в българския език. София, Издателство на Българската академия на науките „Проф. Марин Дринов“.
- Тодорова 2020: *Тодорова, Б.* Именната фраза от типа [N[N]] и конкуренцията с други синтактични конструкции в съвременната българска речева практика. – *Български език*, Приложение 2020, с. 186–198.

- Томов 2018: *Томов, М.* За един нов подход при описанието на прилагателните имена в българския език (с оглед на разработването на нормативна граматика). – *Slavia meridionalis*, 18. <<https://ispan.waw.pl/journals/index.php/sm/article/view/sm.1683>>.
- Crystal 2003: *Crystal, D.* The Cambridge Encyclopedia of Language. Cambridge University Press, 3rd ed. ISBN 978-0-521-51698-3.
- Haspelmath 2000: *Haspelmath, M.* Word Classes and Parts of Speech. – In: Baltes, Paul B. & Smelser, Neil J. (eds.) *International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences*. Amsterdam, Pergamon, 2000 16538-16545. [zenodo].
- Niševa 2014: *Niševa, B.* Inovační procesy v české a bulharské jazykové situaci (na materiálu jazyka médií). Praha: Univerzita Karlova v Praze: Nakladatelství Karolinum.
- Vakareliyska 2019: *Vakareliyska, C.* An Inventory of [N[N]] and Related Constructions in Bulgarian and Macedonian Newspapers. – *Balkanistica*, 32 (1), pp. 257–321.

REFERENCES

- Aleksandrova 2022: *Aleksandrova, T.* Prosti sintaktichni grupi s glaven chlen glagol i podchinen chlen prilagatelno ime v balgarskia ezik (V→A). – *Balgarski ezik*, N 1, s. 112–134. <https://www.balgarskiezik.eu/1-2022/0_8_TANYA%20AEK SANDROVA_str._112-134_BG.pdf>.
- Aleksova 2019: *Aleksova, Kr.* Za protsesa na gramatikalizacijata na edin v poletoto na neopredelenostta. – *Ivestiya na Instituta za balgarski ezik*. T. XXXII, s. 160–199. <<https://ibl.bas.bg/izvestiya/wp-content/uploads/2019/11/IZVESTIA-IBE XXXII-160-199-Aleksova-1.pdf>> [30.09.2022].
- Avramova 2003: *Avramova, Tsv.* Slovoobrazovatelni tendentsii pri sashtestvitelnite imena v balgarskiya i cheshkiya ezik v kraja na XX vek. Sofia, Heron Pres.
- Avramova 2008: *Avramova, Tsv.* Za novite “neimenyaemi” prilagatelni v cheshkiya i balgarskiya ezik. – *Nauchni trudove na Plovdivskiya universitet “Paisiy Hilendarski”*, XLVI, 1, s. 543–557.
- Avramova, Osenova 2003: *Avramova, Tsv., P. Osenova.* Otnovo po vaprosa za granitsata mezhdu slozhna дума i slovosachetanie (prez prizmata na nay-novata balgarska leksika). – *Balgarski ezik*, N 1, s. 68–75.
- Balan 1940: *Balan, A. Teodorov.* Nova balgarska gramatika. Sofia. Izdatelstvo “T. F. Chipev”.
- Baltova 2012: *Baltova, Yul.* Za ezikovata interpretatsiya i pravopisa na nyakoi neologizmi v balgarskiya ezik. – In: *Magiyata na dumite. Ezikovedski izsledvaniya v chest na prof. d.f.n. Liliya Krumova-Tsvetkova*. Sofia, Akademichno izdatelstvo “Prof. Marin Drinov”, s. 221–229.
- Blagoeva, Kolkovska 2021: *Blagoeva, D., S. Kolkovska.* Problemi na leksikografskoto opisanie na neologizmite ot tipa biznestsentar/biznes tsentar v balgarskiya ezik. – *Balgarski ezik*, No 2, s. 36–53.
- Bogorov 1844 (1986): *Bogorov, Iv.* Parvichka balgarska gramatika (fototipno izd.). Sofia, “Nauka i izkustvo”, 130 + XVIII pp. + XII pp.
- Burov 2015: *Burov, St.* Tendentsii i promeni v savremennata balgarska gramatika. – *Balgarski ezik*, No 3, s. 7–14.

- Burov 2021: *Burov, St. Bezpredlozhie*. – In: Koeva, Sv., Stamenov, M. (sast.). *Dokladi ot Mezhdunarodnata godishna konferentsiya na Instituta za balgarski ezik "Prof. Lyubomir Andreychin"* (Sofia, 2021). Tom 1. Sofia, Izdatelstvo na Balgarskata akademiya na naukite "Prof. Marin Drinov", s. 26–38.
- Crystal 2003: *Crystal, D.* The Cambridge Encyclopedia of Language. Cambridge University Press, 3rd ed. ISBN 978-0-521-51698-3.
- Dimitrova 2018: *Dimitrova, M.* Za novite "analitichni prilagatelni" v balgarskiya i cheshkiya ezik. – *Filologicheski forum*, No 1(7), s. 55–62.
- GSBKE 1983: *Gramatika na savremenniya balgarski knizhoven ezik*. T. 2. Morfologiya. Sofia, Izdatelstvo na Balgarskata akademiya na naukite.
- Gugulanova 2005: *Gugulanova, Iv.* Balgarskite prichastiya i deeprichastiya v slavyanski kontekst. Sofia, Universitetsko izdatelstvo "Sv. Kliment Ohridski".
- Haspelmath 2000: *Haspelmath, M.* Word Classes and Parts of Speech. – In: Baltes, Paul B. & Smelser, Neil J. (eds.) *International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences*. Amsterdam, Pergamon, 2000 16538-16545. [zenodo].
- Kirova 2012: *Kirova, L.* Za edin model na slozhna nominatsiya, proniknal s turski zaemki, i negovoto razvitiye v savremenniya balgarski ezik. – *LiterNet*, 03.05. 2012, No 5 (150) <<https://litenet.bg/publish3/lkirova/turski-izafeti.htm>> [30.08. 2022].
- Kirova 2017: *Kirova, L.* Za inovatsionnata konstruktsia [N1N2] i vrazkata i s nachina na pisane – slyato, poluslyato, razdelno. – *Ezik i literatura*, No 3–4, s. 55–74.
- Koeva 2021: *Koeva, Sv.* Sas ili bez predlozi: koe e vyarnoto. *Balgarski ezik, Pri-lozhenie 2021*, s. 257–275 Print ISSN: 0005-4283, Online ISSN: 2603-3372. doi: 10.47810/BL.68.21.PR.17.
- Kovacheva 2006: *Kovacheva, M.* Za povishenata aktivnost na obrazuvaniya ot tipa *FBR agent* i *feshan tvorenie* ot gledna tochka na ezikoviya kontakt. – In: *Natsionalniyat ezik v usloviyata na chuzhdi vliyaniya i globalizatsiya*. Sofia, Sayuz na uchenite v Bulgaria, s. 84–92.
- Kutsarov 1997: *Kutsarov, Iv.* Lektzii po balgarska morfologia. Plovdiv, Plovdivsko universitetsko izdatelstvo "Paisii Hilendarski".
- Kutsatov 2007: *Kutsatov, Iv.* Teoretichna gramatika na balgarskiya ezik. Morfologia. Plovdiv, Universitetsko izdatelstvo "Paisii Hilendarski".
- Kutsarov 2019: *Kutsarov, K.* Balgarskite leksemni klasove i uchenieto za chastite na rechta. Avtoreferat na disertatsionen trud za prisazhdane na nauchnata stepen "doktor na naukite". Plovdiv.
- Maldzieva 2009: *Maldzieva, V.* Balgarski ezik. – In: *Juzhnoslovenski jezitsi: gramatichke structure i funktsije*. Predrag Piper (red.). Beograd, s. 19–135.
- Maldzieva 2018: *Maldzieva, V.* Printsipi na formalnoto opisane na balgarskite izmenyaemi leksemi kato component na normativnata gramatika. – *Slavia Meridionalis*, 18. <<https://ispan.waw.pl/journals/index.php/sm/article/view/sm.1696>>.
- Mossop 2013: *Mossop, D.* Leksikalen i semantichen transfer ot angliyski na balgarski. Disertatsiya. Sofia.
- Niševa 2014: *Niševa, B.* Inovační procesy v české a bulharské jazykové situaci (na materiálu jazyka médií). Praha: Univerzita Karlova v Praze: Nakladatelství Karolinum.
- Nitsolova 2008: *Nitsolova, R.* Balgarska gramatika. Morfologiya. Sofia, Universitetsko izdatelstvo "Sv. Kliment Ohridski".

- Pashov 1994: *Pashov, P.* Prakticheska balgarska gramatika. Vtoro dopalнено izdanie. Sofia, "Prosveta", 423 s.
- Penchev 1984: Stoezh na balgarskoto izrechenie. Sofia, Nauka i izkustvo, 166 s.
- Popov 1941: *Popov, D.* Balgarska gramatika. Sofia, Izdatelstvo "Hr. Danov".
- SBE 1998: *Boyadziev, T., Iv. Kutsarov, J. Penchev.* Savremenен balgarski ezik. Sofia. "Petar Beron".
- Stancheva et al. 2017: *Stancheva, R., M. Tomov, N. Paskalev, I. Kuneva, L. Mikova.* Formalno opisane na inventara ot gramatichni sredstva v balgarski ezik (kato etap ot razrabotvaneto na normativna gramatika) – In: *Dokladi ot Mezhdunarodnata yubileyна konferentsiya na Instituta za balgarski ezik "Prof. Lubomir Andreychin"* (15–16 may 2017 g., Sofia). Chast vtora, Sofia, http://ibl.bas.bg/Proceedings_IBL_Conference_2017_Volume_II.pdf.
- Stoilova 2022: *Stoilova, I.* Prosti sintaktichni grupi s glaven chlen prilagatelno ime i podchinen chlen sashtestvitelno ime. – *Balgarski ezik* N 1, s. 71–87. <https://www.balgarskiezic.eu/1-2022/0_5_ILIANA%20STOILOVA_str_71-87_BG.pdf>.
- Sumrova 2018: *Sumrova, V.* Novite feminalni nazvaniya v balgarskiya ezik. Sofia, Izdatelstvo na Balgarskata akademija na naukite "Prof. Marin Drinov".
- Todorova 2020: *Todorova, B.* Imennata fraza ot tipa [N[N]] i konkurentsiyata s drugi sintaktichni konstruksii v savremennata balgarska recheva praktika. – *Balgarski ezik, Prilozhenie* 2020, s. 186–198.
- Tomov 2018: *Tomov, M.* Za edin nov podhod pri opisanieto na prilagatelните имена v balgarskiya ezik (s ogleд na razrabotvaneto na normativna gramatika). – *Slavia meridionalis*, 18. <<https://ispan.waw.pl/journals/index.php/sm/article/view/sm.1683>>.
- Vachkov, Vachkova 1999–2000: *Vachkov, V., K. Vachkova.* Evroprilagatelni: vaznikvane, stoezh, pravopis. – *Balgarski ezik*, No 4–5, s. 161–167.
- Vakareliyska 2019: *Vakareliyska, C.* An Inventory of [N[N]] and Related Constructions in Bulgarian and Macedonian Newspapers. – *Balkanistica*, 32 (1), pp. 257–321.
- Zidarova 2019: *Zidarova, V.* Dinamika i inovatsii v leksikalnata sistema na balgarskiya ezik. Plovdiv, Koala pres.

☒ Проф. д-р Руска Станчева

☒ Доц. д-р Милен Томов

Секция за съвременен български език

Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“

при Българската академия на науките

бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113 София, България

☒ Prof. Ruska Stancheva, PhD

☒ Assoc. Prof. Milen Tomov, PhD

Department of Modern Bulgarian Language

Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences

52 Shipchenski prohod, Bl. 17, 1113 Sofia, Bulgaria